

Τουρκία στρατιώτες λίγο έξω από τη Λευκωσία, στις 25 Ιουλίου 1974. Η κυβέρνηση της Αθήνας ανέβαλε τη διεξαγωγή της δίκης για τους Ελλαδίτες υπαίτιους του πραξικοπήματος εναντίον του Μακαρίου για να αποφευχθεί «διεστάραξιν των διεθνών σχέσεων της χώρας», όμως οι πραγματικοί λόγοι ήταν άλλοι.

Γιατί δεν έγινε δίκη για τον «Αττίλα»;

Η αιτία της αναβολής και ο «φάκελος της Κύπρου»

Στο «Μεταπολίτευση, 1974-1975. Πενήντα ερωτήματα και απαντήσεις», οι Άγγελος Συρίγος και Ευάνθης Χατζηβασιλείου βάζουν στο μικροσκόπιο και αναλύουν ένα προς ένα βασικά ζητήματα της «εργεντίας», κρίσιμης και μεταβατικής εκείνης διετίας. Το βιβλίο κυκλοφορεί αυτές τις μέρες από τις εκδόσεις Πατάκη και η «Κ» προδημοσιεύει ένα απόσπασμα στο οποίο οι συγγραφείς απαντούν στο ερώτημα: γιατί δεν έγινε η δίκη για την τουρκική εισβολή στην Κύπρο;

Η. Μ.

Το πρώτο βήμα της Γ' Ελληνικής Δημοκρατίας φωτίζει το βιβλίο των Άγγελου Συρίγος και Ευάνθης Χατζηβασιλείου.

ΠΡΟΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ

«Το καλοκαίρι του 1974 η χούντα του Ιωαννίνδη προκάλεσε και έχασε έναν πόλεμο στην Κύπρο, με απίθανο καταστροφικές συνέπειες: κατοχή του 37% του κυπριακού εδάφους, εθνοκάθαρση και 200.000 περίπου πρόσφυγες και 1.500 περίπου αγνοούμενοι. Το 1922 η ήττα είχε οδηγήσει στη Δίκη (παρωδία) των Εξ και στην εκτέλεσή τους. Το προηγούμενο του 1922 καθιστούσε φυσικό το να αναμένεται μια δίκη και για την τραγωδία του 1974 – που έμεινε γνωστή ως η «προδοσία της Κύπρου».

Τέτοια δίκη δεν έγινε ποτέ. Στις 7 Μαρτίου 1975 αναβλήθηκε, με απόφαση που ελήφθη σε έκτακτη συνεδρίαση του Υπουργικού Συμβουλίου, η διεξαγωγή μιας δίκης για την Κύπρο. Η κυβερνητική ανακοίνωση σημείωνε ότι η απόφαση ελήφθη για να αποφευχθεί «διατάραξιν των διεθνών σχέσεων της χώρας». Η διατύπωση αυτή θεωρήθηκε ως επιβεβαίωση ότι τούτο έγινε για να μη συζητηθούν ευθύνες των δυτικών δυνάμεων. Ωστόσο, όπως αναφέρεται στα σχετικά πρακτικά του Υπουργικού Συμβουλίου, η διατύπωση χρησιμοποιήθηκε επειδή ήταν η μόνη διαθέσιμη βάση του Ποινικού Κώδικα για να γίνει η αναβολή. Το κίνητρο της απόφασης ήταν το ότι η πολύ απειλητική ελληνική κυπριακή Ακροδεξιά έθετε σε κίνδυνο τη θέση του Μακαρίου και ηγετε τον κίνδυνο να γίνουν δυναμικές ενέργειες στη μελόνησο. Για τον ίδιο λόγο ο Μακάριος έθεσε αποφασίσει να αναβάλει παρόμοιες δικαστικές διαδικασίες στην Κύπρο. Μάλιστα, κατά τη

Ο ρόλος της κυπριακής Ακροδεξιάς, το νομικό πλαίσιο και μια συμφωνία κυρίων που ξεχάστηκε γρήγορα.

συνεδρίαση του Υπουργικού Συμβουλίου, ο Γίκας, άνθρωπος που σε καμία περίπτωση δεν ενέδιδε στον πανικό, τόνισε ότι η απόφαση έπρεπε να ανακοινωθεί άμεσα επειδή επείγει μια ενέργεια των Ελλήνων Κυπρίων ακροδεξιών εναντίον του Μακαρίου. Γι' αυτό, άλλωστε, και η απόφαση ελήφθη σε έκτακτη συνεδρίαση του Υπουργικού Συμβουλίου.

Σε μια χώρα με μακρά λαϊκίστικη παράδοση ήταν ίσως αναμενόμενο ότι η ανακοίνωση της απόφασης, με τη συγκεκριμένη διατύπωση, θα θεωρείτο από πολλούς ως «απόδειξη» πως οι σκοτεινοί ξένοι (προσοχή: οι σκοτεινοί ξένοι είναι πάντοτε και μόνον οι Δυτικοί) είχαν παίξει έναν ανίερο ρόλο στην τουρκική εισβολή. Αλλά όλοι οι πολίτες και άλλο τα πολιτικά κόμματα, που είναι μέρος της πολιτικής ηγεσίας. Η στάση των τελευταίων, ειδικά κάποιων από αυτά, ήταν απογοητευτική, καθώς ξεπέρασε και σε αυτή την περίπτωση τα όρια. Στα επόμενα χρόνια έγινε πολύ της μόδας να ασκείται και από πολιτικά κόμματα κριτική στην απόφαση της κυβέρνησης και να ζητείται η εμφάνιση ενός «φάκελου της Κύπρου» για «να αποκλιθεθεί η αλήθεια στον ελληνικό λαό». Το πρόβλημα είναι ότι της απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου στις 7 Μαρτίου 1975 είχε προηγηθεί ενημέρωση των

πολιτικών αρχηγών (Γ. Μαύρου, Α. Παπανδρέου και Η. Ηλιού), οι οποίοι είχαν συμφωνήσει με την αναβολή, και μάλιστα είχαν κάνει σχετικές δηλώσεις. Αλλά στα επόμενα χρόνια εξακολούθησε να «εργεντεί» η κατηγορία προς τον Καραμανλή ότι με δική του ευθύνη δεν έγινε η δίκη για την τραγωδία της Κύπρου.

Στην όλη υπόθεση ανακύπτει και ένα πρόθετο ερώτημα, το οποίο πάντως δεν μπορεί να απαντηθεί με ασφάλεια, καθώς δεν έχουν εντοπιστεί ακόμη σχετικά τεκμήρια. Μια δίκη για εσχάτη προδοσία στην Κύπρο μοιραία θα ήγαιρε πρόσθετες προκλήσεις. Η εσχάτη προδοσία είναι έγκλημα δόλος, και έτσι στη διαδικασία αυτή θα έπρεπε να αποδειχθεί ότι ο Ιωαννίνδης και οι συνεργάτες του επιδίωκαν συνειδητά να χάσουν τον πόλεμο και η Τουρκία να εισβάλει στην Κύπρο. Στην περίπτωση της ανατροπής της Δημοκρατίας το 1967, που απετέλεσε το αντικείμενο της δίκης των «πρωταγίων», ήταν απολύτως εφικτό να αποδειχθεί ο δόλος και η τέλεση εσχάτης προδοσίας: ήταν σαφές ότι οι δικιτάτορες επιδίωξαν (και κατάφεραν) να καταλύσουν το νόμιμο πολίτευμα. Δηλαδή ήταν δυνατόν να επέλθει μια έντιμη καταδίκη. Δεν είναι όμως αυτόνοπο ότι θα μπορούσε να αποδειχθεί νομικά (όχι να διατυπωθεί μια παρόμοια πολιτική άποψη) ότι ο Ιωαννίνδης και οι άνθρωποι του είχαν επιδίωξει να γίνει η τουρκική εισβολή στην Κύπρο και να χαθεί ο πόλεμος – γιατί αυτό – ο δόλος τους – θα έπρεπε να αποδειχθεί για να πραγματοποιηθεί μια καταδίκη για εσχάτη προδοσία. Επιπλέον, μια τέτοια δίκη θα έμοιαζε πολύ με τη Δίκη των Εξ, με παρόμοια κατηγορία. Όπως επανειλημμένα αναφέρθηκε, ο Καραμανλής και οι συνεργάτες του αποσκοπούσαν με κάθε τρόπο να αποφύγουν τη λάθη του παρελθόντος, και επομένως μια δίκη που θα έμοιαζε με τη Δίκη των Εξ και θα κινδύνευε να επιφέρει τις δικές της συνέπειες. Ήταν και αυτό ένα κίνητρο για τη λήψη της απόφασης; Δεν έχουν έως τώρα εντοπιστεί σχετικά αξιωματιστήτητα τεκμήρια. Πάντως, σημειώνεται ότι ούτε και οι κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ προκάλεσαν τέτοια δίκη, παρά το γεγονός ότι η παραγραφή του εγκλήματος της εσχάτης προδοσίας δεν επιλύθηκε παρά πολύ αργότερα. >>>